

Lauku Lapa

Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centra INFORMATĪVAIS IZDEVUMS

Nr. 1 (226) 2024. g. janvāris

ŠAJĀ NUMURĀ:

- Žurnāla "Latvijas Lopkopis" decembra numurā 2
- Izmaiņas nodokļu jomā 2024. gadā 3
- Termiski apstrādātu vasarāju sēklu izmantošanas novērtējums 5
- Bioloģiskās daudzveidības atjaunošana zālajos 7
- Arī ziemā smaržo pēc āboliem 9
- Tradicionālā un citādā dārzkopība Čehijā 10
- Parakstīts Bioloģiskās lauksaimniecības attīstības rīcības plāns 11
- Ziemas darbi mežā 12
- Mainīs vilku aizsardzības statusu 13
- Stingrākas prasības lielajām kautuvēm 13
- Jauni vīna marķēšanas noteikumi 13
- Svarīgākie datumi, kuros lauku uzņēmējs nedrīkst aizmirst 2024. gada februārī 14
- Dvīņubrāļi attīsta bišu un ķiploku saimniecības un tūrisma pierobežu 15

Foto: no Pixabay

AKTUALITĀTES

AICINĀM PIETEIKTIES MĀCĪBĀM AR ES ATBALSTU

Viens no nosacījumiem valsts un Eiropas Savienības atbalsta saņemšanai 2023.–2027. plānošanas periodā ir kvalifikācijas celšanas kursu apmeklējums tiem saimniekiem, kuri pieteikušies atbalstam kādā no Agrovīdes pasākumiem. Plašu nepieciešamo kursu klāstu sadarbībā ar Latvijas Biozinātņu un tehnoloģiju universitāti no decembra sācis piedāvāt Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs.

Visā Latvijā mācības pieejamas trijos blokos, kopumā 37 tē-

mās – lauksaimniecībā, pārtikas produktu (izņemot zivsaimniecības) ražošanā, kā arī mežsaimniecībā. Nepieciešamo zināšanu apguvi nodrošinās LLKC reģionālie biroji un LLKC Meža konsultāciju pakalpojuma centra reģionālās nodaļas. Sev tuvākos birojus meklējiet šeit: <http://new.llkc.lv/lv/biroji>

Lauksaimniecības blokā būs iekļautas mācības kā par vides un klimata, ilgtspējīgu dabas resursu apsaimniekošanu veicinošu metožu izmantošanu, tā par bioloģisko lauksaimniecību, lopkopību, bio-

loģiski vērtīgu zālāju apsaimniekošanu, digitālo rīku pielietošanu saimniekošanā un citiem lauksaimniekiem svarīgiem tematiem.

Meža īpašniekiem, meža nozarē nodarbinātajiem un medniekiem tiks piedāvāti mācību kursi, kas veidos izpratni par meža apsaimniekošanu, meža bioloģiskās daudzveidības nodrošināšanu, motorinstrumentu izmantošanu mežizstrādes darbos, medību saimniecības veidošanu, medījumu gaļas apstrādi un citām aktuālām tēmām.

► 2. lpp.

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA

EIROPA INVESTĒ LAUKU APVIDOS
Eiropas Lauksaimniecības fonds
lauku attīstībai

AKTUALITĀTES

ŽURNĀLA "LATVIJAS LOPKOPIS" DECEMBRA NUMURĀ

Zurnāla decembra izdevumā intervija ar zemkopības ministru Armandu Krauzi par nozares aktualitātēm un gaidāmajām reformām pārvaldībā. Gada nogalē Zemkopības ministrijā uzsāktas reformas, atsakoties no diviem valsts sekretāra vietniekiem un uzsākot pārmaiņu procesu struktūrā.

A. Krauze: "Vērtējam lauksaimniecībā izmantojamās zemes (LIZ) pārvaldības sistēmas ieviešanu, un viens no galvenajiem secinājumiem ir, ka ieviešanas procesa vadīšana ir bijusi ļoti haotiska un nekompetenta. Līdz ar to sekas ir tādas, ka cieš zemnieki".

Kāda ir situācija Eiropas un Latvijas piena tirgū, intervijā vērtē SIA "Latvijas piens" ražotnes vadītājs un valdes loceklis Gerolds Foko Harmss. Uzņēmuma vadītājs informē, ka ir gatavs paplašināt piena piegādātāju loku.

Saimnieku pieredzes rubrikā stāsts par Smiltenes novada z/s "Purvkalni" saimnieku Miku Vīksniņu, kurš saņēmis novada atzinību par lielākajām investīcijām. Tās saistītas ar jaunās robotizētas slaucamo govju novietnes izbūvi.

Par slaucamo govju vielmaiņas slimību diagnostikas ekonomiskajiem

aspektiem raksta LLKC konsultants-eksperts veterinārmedicinā Dainis Arbidāns. Piensaimniekiem iesakām arī žurnāla nozaru redaktore un LLKC Lopkopības nodaļas vadītājas Silvijas Dreijeres rakstu par to, kādēļ teļiem ziemā nepieciešams pietiekami daudz ūdens. Savukārt LLKC lopkopības konsultante Laila Plīta skaidro, no kā sastāv laba starterbarība teļiem.

LLKC Lopkopības kompetenču centra vadītāja Anita Siliņa raksta par to, kā šogad noritējis demonstrējums par slaucamo govju genotipa un ēdināšanas kvalitātes ietekmi uz govju produktivitātes un atražošanas rādītājiem.

Gaļas liellopu audzētājiem iesakām saimnieku pieredzes stāstu par Alūksnes novada bioloģisko saimniecību "BSK Serviss", ko vada Uldis Bērziņš.

Aitkopjiem piedāvājam Silvijas Dreijeres padomus aitū pareizā barošanā, kas tapusi sadarbībā ar Lielbritānijas Nacionālo aitū audzētāju asociāciju.

Putnkopības rubrikā Latvijas Apvienotās putnkopības asociācijas pārstāves Annas Ērlihas raksts par mikoplazmozi, tās pazīmēm, apkarošanu un profilaksi.

Zirgkopības rubrikā LLKC Apgāda redaktore Daces Milleres raksts par pieredzējušo zirgaudzētāju no

Dagdās Jāni Ruskuli, kura aizraušana ir darbs ar Latvijas šķirnes braucamā tipa zirgiem.

Kā ierasts, žurnālā nozares ziņas no Latvijas un ārzemēm, grāmatveidības jaunumi, labas veselības uzturēšanas padomi, saimnieku aptauja, recepte un anekdotes.

Atgādinām, ka žurnālu "Latvijas Lopkopis" iespējams abonēt VAS "Latvijas Pasts" pasta nodaļās visā Latvijā, abonēšanas indekss – 2044, pasūtīšanu iespējams veikt arī elektroniski "Latvijas Pasts" mājaslapas elektroniskās abonēšanas sadaļā: https://abone.lv/lv/latvijas_preses_izdevumi/zurnali/2044/2024_gads/

Žurnālu var iegādāties arī Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrā Ozolniekos.

Iveta Tomsone, LLKC Apgāda vadītāja

"LAUKU LAPU" IESPĒJAMS ABONĒT

Ja vēlaties "Lauku Lapu" saņemt mājās vai birojā, izdevumu iespējams abonēt tikai par piegādes cenu gan pasta nodaļās, gan "Latvijas Pasta" interneta mājaslapā: <https://abone.pasts.lv/lv/katalogs/>.

Abonēšanas indekss – 1163.

AICINĀM PIETEIKTIES MĀCĪBĀM AR ES ATBALSTU

1. lpp.

Pārtikas produktu ražošanas mācībās apskatīs lauksaimniecības produktu ražošanas procesu un tehnoloģiju pilnveidošanas aspektus, jaunu nišas produktu izstrādi, kvalitatīvu un konkurētspējīgu pārtikas produktu izveides iespējas.

Mācībās būs iespēja apgūt gan teorētiskās zināšanas, gan piedalīties praktiskās nodarbībās saimniecībās, uzņēmumos, mežā un citos objektos. Dalībniekiem būs nodrošināti izdales materiāli un noslēgumā izsniegti apliecinājumi par mācību kursa beigšanu. Lauksaimniecības un pārtikas produktu ražošanas kursu beigušajiem izsniegtie apliecinājumi būs noderīgi Agrovīdes pasākumu kvalifikācijas stundu ieguvei.

Mācības, no kurām lielākā daļa dalībniekiem būs bez maksas, bet neliela daļa – ar līdzfinansējumu, ilgs līdz pat 2025. gada rudenim.

Aktuālo kursu piedāvājums un iespēja pieteikties uz sev interesējošiem mācību kursiem atrodams LLKC mājaslapā: <https://saite.lv/fixJ>.

Uzziņai. Mācības tiek nodrošinātas Lauku attīstības programmas investīciju pasākuma 2014.-2020. gadam "Zināšanu pārneses un informācijas pasākumi" apakšpasākuma "Profesionālās izglītības un prasmju apguves pasākumi" ietvaros, LAD līguma Nr. 10.2.1-2.36/23/P21. Atbalsta Zemkopības ministrija un Lauku atbalsta dienests.

Sagatavoja Ilze Rūtenberga-Bērziņa, LLKC sabiedrisko attiecību speciāliste

GRĀMATVEDĪBA UN NODOKĻI

IZMAIŅAS NODOKĻU JOMĀ 2024. GADĀ

Kā ierasts, katrs jaunais gads nāk ar lielākām vai mazākām izmaiņām nodokļu jomā. Arī 2024. gads šajā ziņā nav izņēmums. Īsumā apskatīsim būtiskākās izmaiņas.

Grozījumi Pievienotās vērtības nodokļa likumā

No 2024. gada tiek paaugstināts PVN maksātāja reģistrācijas sliekšnis. Tas nozīmē, ka persona ir tiesīga nereģistrēties Valsts ieņēmumu dienesta PVN maksātāju reģistrā, ja tās veikto ar PVN apliekamo preču piegāžu un sniegto pakalpojumu kopējā vērtība iepriekšējo 12 mēnešu laikā nav pārsniegusi 50 000 eiro. Līdz 2023. gada 31. decembrim šis sliekšnis bija 40 000 eiro.

Likuma 52. panta pirmā daļa papildināta ar 14.¹, 14.² un 14.³ punktu, kas nosaka jaunus ar PVN neapliekamo darījumu veidus:

- biedrību un nodibinājumu reģistrā reģistrētas biedrības vai nodibinājuma noteiktu dalības maksu par piedalīšanos sporta sacensībās;
- maksu par sporta nodarbību, ko sniedz šī biedrība vai nodibinājums personām, kas nodarbojas ar sportu;
- maksu par bērnu uzturēšanos bērnu nometnēs, kuru organizēšanas un darbības kārtība reglamentēta atbilstoši normatīvajiem aktiem izglītības jomā.

Likuma 100. panta 1.¹ daļas 2. punkts izteikts jaunā redakcijā, kurā noteikts, ka priekšnodoklis pilnībā nav atskaitāms par izmaksām, kas saistītas ar šīs daļas 1. punktā minēto automašīnu uzturēšanu (tai skaitā izmaksām par šādu automašīnu remontu un degvielas iegādi) un kas rodas 60 mēnešu periodā, skaitot no brīža, kad automašīna ir reģistrēta personas īpašumā vai turējumā. Tātad, sākot ar 61. mēnesi pēc tam, kad reprezentatīvs automobilis ir reģistrēts īpašumā vai turējumā, par šāda automašīna ekspluatācijas izmaksām ir tiesības atskaitīt priekšnodokli.

Jaunā redakcijā ir izteikts likuma 105. pants, kas nosaka kārtību, kādā veicama priekšnodokļa korekcija zaudētiem parādiem. Izmaiņas ir šādas:

- 1) mainīts zaudētā parāda apjoms vienam debitoram no 430 uz 1000 eiro bez PVN;
- 2) preču piegādei vai pakalpojumu sniegšanai debitoram ir pārtraukta vis-

maz pirms trim (līdz grozījumiem – seši) mēnešiem un nav atjaunota;

3) preču piegādātājs vai pakalpojumu sniedzējs pēc pantā minēto nosacījumu izpildes uzreiz (līdz grozījumiem – līdz pēctaksācijas gada 1. martam) nosūta debitoram – reģistrētam PVN maksātājam – informāciju par to, ka attiecīgais parāds tiek uzskatīts par zaudēto parādu;

4) debitors pēc iepriekš minētās informācijas saņemšanas PVN par nesamaksāto zaudēto parādu kā valsts budžetā maksājamo PVN norāda kārtējā taksācijas perioda PVN deklarācijā (līdz grozījumiem – līdz pēctaksācijas gada 31. jūlijam);

5) preču piegādātājs vai pakalpojumu sniedzējs pēc pantā minēto nosacījumu izpildes priekšnodokļa korekcijas par zaudēto parādu veic kārtējā taksācijas perioda PVN deklarācijā (līdz grozījumiem – pēctaksācijas gada marta vai pirmā ceturkšņa PVN deklarācijā);

6) ja debitoram ir maksātnespējas process, tad panta piemērošanai nav nepieciešams vairs zaudēto parādu pieteikt kreditoru prasījumu reģistrā;

7) jauna norma panta desmitajā daļā, paredzot iespēju atgūt zaudētā parāda PVN, ja preču piegādātājs vai pakalpojuma sniedzējs ir izslēgts no VID PVN maksātāju reģistra un tikai pēc tam ir izpildīti visi pantā paredzētie nosacījumi;

8) jauna norma panta vienpadsmitajā daļā, paredzot sadarbības atjaunošanas gadījumā ar debitoru – fizisku personu – pienākumu preču piegādātājam vai pakalpojumu sniedzējam tajā taksācijas periodā, kurā ir atsākta sadarbība, iemaksāt valsts budžetā PVN summu par iepriekš 105. panta kārtībā veikto priekšnodokļa korekciju;

9) ja debitors tiek izslēgts no VID PVN maksātāju reģistra, tas 20 dienu laikā no izslēgšanas brīža atmaksā valsts budžetā iepriekš atskaitīto priekšnodokļa summu par nesamaksāto zaudēto parādu, iesniedzot PVN deklarāciju par pēdējo taksācijas periodu (līdz grozījumiem – iesniedzot Paziņojumu par PVN samaksu).

Pirms grozījumu pieņemšanas daudz diskusiju bija par PVN likmes izmaiņām dārzeniem un augļiem. 2024. gadā PVN likumā tiek noteikta PVN samazinātā likme 12 procentu apmērā tādu pārtikas produktu piegādēm, kuri ir likuma pielikumā minētie svaigie augļi, ogas un dārzeņi, tostarp mazgāti, mizoti, lobīti,

griezti un fasēti, bet nav apstrādāti termiski vai kā citādi (piemēram, saldēti, salīti, kaltēti). Likuma pielikumā minēto augļu, ogu un dārzenų uzskaitījums nav mainīts; pieaugusi tikai piemērojamā PVN likme.

Grozījumi UIN likumā

Līdzīgi kā PVN likumā, arī UIN likumā paredzētas izmaiņas attiecībā uz ilgstoši lietotiem reprezentatīvajiem automobiļiem. Nodokļu maksātāji būs tiesīgi nepiemērot uzņēmumu ienākuma nodokli ekspluatācijas (t. sk. degvielas) izdevumiem, kas rodas, izmantojot reprezentatīvo automobili vairāk nekā 60 mēnešus. Tātad pēc 60 mēnešiem (jeb pieciem gadiem) reprezentatīvā automobiļa īpašnieks (vai turētājs) varēs šāda automobiļa degvielas un ekspluatācijas izdevumus uzskatīt par saimnieciskās darbības izdevumiem, kurus neapliek ar uzņēmumu ienākuma nodokli. Šāda kārtība attieksies arī uz tiem reprezentatīvajiem automobiļiem, kuri iegādāti līdz 2023. gada 31. decembrim. Tomēr grozījumi neattiecas uz reprezentatīvā automobiļa iegādes vērtību vai nomas maksu, t. i., nodokļa maksātājam jāmaksā nodoklis tajā periodā, kurā automobīlis ir iegādāts vai tiek veikti nomas vai nomaksas pirkuma maksājumi.

Grozījumi Dabas resursu nodokļa likumā

Valsts ieņēmumu dienesta informatīvajā materiālā ir apkopotas izmaiņas dabas resursu nodokļa piemērošanā – tiek ieviesti gan jauni nodokļa objekti, gan arī pieaug nodokļa likmes atsevišķiem nodokļa objektiem.

Jauni DRN objekti

1. Tekstilizstrādājumi:
 - likme 0,50 eiro/kg;
 - DRN aprēķina, sākot ar 2024. gada 1. jūliju.
2. Plastmasu saturoši izstrādājumi – mitrās salvetes, baloni un tabakas izstrādājumu filtri:
 - likme 12,20 eiro/kg (mitrās salvetes, baloni);
 - likme 8,00 eiro/kg (tabakas izstrādājumi);
 - DRN aprēķina, sākot ar 2025. gada 1. janvāri.
3. Plastmasu saturoši zvejas rīki:
 - likme 4,80 eiro/kg;

► 4. lpp.

3. lpp.

• DRN aprēķina, sākot ar 2025. gada 1. janvāri.

4. Ogļūdeņražu ieguve:

• likme 0,70 eiro/m³;

• stāsies spēkā vienlaikus ar grozījumiem likumā “Par zemes dzīlēm”, kas paredzēs atteikties no dabas resursu lietošanas atļaujas un izslēgt valsts nodevu par ogļūdeņražu ieguvu.

5. Riepas, ar kurām aprīkoti visi transportlīdzekļi, kuru reģistrācija izmantošanai ceļu satiksmē CSDD ir obligāta (izņemot elektroskrejriteņus un velorīkšas):

• likmes 10 eiro (L kategorija), 100 eiro (M2, N2 un O3 kategorija), 170 eiro (M3, N3 un O4 kategorija), 20 eiro O1 un O2 kategorija par vienu transportlīdzekli;

• administrē CSDD.

6. Plastmasas iepakojums un kompozīta iepakojuma sastāvā esošās plastmasas daudzums, kas pārskata periodā nav pārstrādāts vai reģenerēts:

• likmes 0,80 eiro/kg (pārstrādājams iepakojums), 1,25 eiro/kg (nepārstrādājams iepakojums);

• DRN aprēķina, sākot ar 2024. gada 1. jūliju.

7. Akumulators vai baterija, kas paredzēta elektroautomobiļa vai hibrīdautomobiļa vilces nodrošināšanai:

• likme 0,25 eiro/kg, kas ievērojami zemāka par likmi, kas noteikta pārējiem elektriskajiem akumulatoriem;

• mērķis – veicināt elektromobilitāti, izmantojot bezemisiju degvielas veidus.

Paaugstinātas DRN likmes

1. Plastmasas iepakojumam no putu polistirola – 44 eiro/kg un putuplasta – 24,40 eiro/kg (šobrīd plastmasa – 1,22 eiro/kg, polistirols – 2,20 eiro/kg, atsevišķi neizdalot putu polistirola un putuplasta izejmateriālus).

2. Transportlīdzekļiem – 110 eiro (šobrīd 55 eiro).

3. Par sadzīves atkritumu apglabāšanu – 110 eiro/t 2024. gadā, 120 eiro/t 2025. gadā, 130 eiro/t 2026. gadā (šobrīd – 95 eiro/t).

4. Par bīstamo atkritumu apglabāšanu – 115 eiro/t 2024. gadā, 125 eiro/t 2025. gadā, 135 eiro/t 2026. gadā (šobrīd – 100 eiro/t).

5. Par dabas resursu ieguvu – no 2024. līdz 2026. gadam pakāpeniski (sākotnēji par 21%) paaugstinātas DRN likmes par visu derīgo izrakteņu ieguvu, kas minēti likuma 1. pielikumā.

Grozījumi Mikrouzņēmumu nodokļa likumā

No 2024. gada 1. janvāra mikrouzņēmumu nodoklim ir noteikta viena likme 25% apmērā un tiek atcelta paaugstinātā likme 40%.

Sākot ar 2024. gada 1. janvāri, mikrouzņēmumu nodokļa maksātājs ir tiešs piemērot diferencēto neapliekamo minimumu, prognozēto mēneša neapliekamo minimumu, pensionāra neapliekamo minimumu, atvieglojumu par apgādībā esošām personām un papildu atvieglojumu personām ar invaliditāti un politiski represētajām personām, aprēķinot ar iedzīvotāju ienākuma nodokli apliekamu ienākumu.

Turpmāk vairs nebūs ierobežotas tiesības iesniegt elektronisko algas nodokļa grāmatiņu vietā, kurā saņem ar iedzīvotāju ienākuma nodokli apliekamus ienākumus, bet kura nav saistīta ar maksātāja saimniecisko darbību.

Aprēķinot diferencēto neapliekamo minimumu un Valsts ieņēmumu dienesta prognozēto mēneša neapliekamo minimumu, turpmāk ņems vērā ar mikrouzņēmumu nodokli apliekamo apgrozījumu, to reizinot ar koeficientu 0,5.

Grozījumi likumā “Par iedzīvotāju ienākuma nodokli”

Vairāki grozījumi ir izdarīti arī likumā “Par IIN”. No 2024. gada 1. janvāra ar algas nodokli neapliek mācību maksu, ko darba devējs apmaksājis par darbinieka studijām augstākās izglītības iegūšanai valsts akreditētās Latvijas izglītības iestādēs, Eiropas Savienības dalībvalstu un Eiropas Ekonomikas zonas valstu mācību iestādēs, ja augstākās izglītības iegūšana saistīta ar tādu prasmju apguvi, kuras nepieciešamas darba devējam.

Par pastāvīgu likuma normu kļūst atbrīvojums no aplikšanas ar iedzīvotāju ienākuma nodokli darba devēja apmaksātiem ar attālinātā darba veikšanu saistītiem darbinieka izdevumiem, ja to kopējais apmērs mēnesī par pilna darba laika darbu nepārsniedz 40 eiro.

Minēto atbrīvojumu var piemērot, izpildot šādus nosacījumus:

• vienošanās par attālinātā darba veikšanu ir noteikta darba līgumā vai ar darba devēja rīkojumu un ir norādīts, kādus izdevumus darba devējs kompensē;

• ar attālinātā darba veikšanu saistītos izdevumus sedz darba devējs, kuram ir iesniegta darbinieka algas nodokļa grāmatiņa;

• ar attālinātā darba veikšanu saistīto izdevumu apmērs tiek noteikts proporcionāli slodzei un līgumā vai rīkojumā norādīto attālinātā darba dienu skaitam mēnesī, ja darbs tiek veikts gan attālināti, gan darba vietā.

Jāņem vērā, ka minētais atbrīvojums nav piemērojams ilgstošas prombūtnes laikā, kas pārsniedz 30 dienas.

Sākot ar 2024. gada 1. janvāri, līdz 750 eiro palielināta summa, kuru darba devējs var iemaksāt dzīvības (bez līdzekļu uzkrāšanas), veselības un nelaimes gadījumu apdrošināšanas prēmiju summās un neietvert ar algas nodokli apliekamajā ienākumā.

No 2024. gada līdz 3000 eiro palielināts ar iedzīvotāju ienākuma nodokli neapliekamas palīdzības (naudā vai citās lietās, vai pakalpojuma veidā) apmērs, kas sniegta:

• no arodbiedrības naudas līdzekļiem,

• no reliģiskās organizācijas vai tās iestādes naudas līdzekļiem,

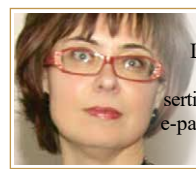
• no sabiedriskā labuma organizācijas līdzekļiem,

• no budžeta finansētas institūcijas, labdarības vai filantropiskas organizācijas, ja tās sniegušas lietās, kurām piemērots atbrīvojums no muitas nodokļa.

Ar iedzīvotāju ienākuma nodokli neapliek ienākumu, kas rodas, īstenojot atbalsta pasākumus iedzīvotājiem (ārpus to saimnieciskās darbības), ja atbalsta pasākumi no valsts budžeta līdzekļiem tiek īstenoti ar Valsts ieņēmumu dienesta vai akciju sabiedrības “Attīstības finanšu institūcija Altum” starpniecību.

Līdz 2024. gada beigām pagarināts pārejas periods, kurā autoratlīdzību saņēmējiem ir iespēja maksāt nodokļus no autoratlīdzības, neregistrējoties kā saimnieciskās darbības veicējiem un piemērojot 25% nodokļa likmi.

Līdz 2026. gadam pagarināts periods, kurā no nodokļa atbrīvo bezdarbnieka saņemtos ienākumus no Eiropas Sociālā fonda darbības programmas “Cilvēkresursi un nodarbinātība” vai “Izaugsme un nodarbinātība”, vai Eiropas Sociālā fonda Plus līdzekļiem, vai Atveseļošanas un noturības mehānisma plāna, vai valsts budžeta līdzekļiem par aktīvajiem nodarbinātības pasākumiem.

Linda PURIŅA,
LLKC Grāmatvedības un
finanšu nodaļas vadītāja,
sertificēta nodokļu konsultante
e-pasts: linda.purina@llkc.lv
tālr. 63007561

AUGKOPĪBA

TERMISKI APSTRĀDĀTU VASARĀJU SĒKLU IZMANTOŠANAS NOVĒRTĒJUMS

Labību un citu kultūraugu sēklu termiskā apstrāde pirms sējas, izmantojot karstu tvaiku, ir jauns, inovatīvs paņēmieni, kas pasaulē jau ilgāku laiku pazīstams kā "ThermoSeed" metode slimību ierobežošanai. Tas ir labs un efektīvs veids, kā aizstāt sēklas materiāla apstrādi ar ķīmiskiem līdzekļiem pirms sējas.

Viens no Eiropas Savienības Zaļā kursa mērķiem ir virzība uz videi mazāk kaitīgām saimniecības metodēm, tā sasniegšanai pesticīdu lietošanas apjoma samazināšana lauksaimniecībā ir liels izaicinājums. Metode ir izstrādāta Zviedrijā un tā ir rūpīgi pārbaudīta dažādu kultūraugu sēklu apstrādei dažādos klimatiskos apstākļos visā pasaulē, nodrošinot efektīvu sēklās sastopamo patogēnu kontroli.

Ar "ThermoSeed" palīdzību 2021. gadā Zviedrijā tika apstrādātas 75 000 tonnas sēklu. Konstatēts, ka ar karstu tvaiku speciālā iekārtā ir iespējams iznīcināt sēņu un baktēriju slimību ierosinātājus, kukaiņus un nematodes graudaugu, dārzena un lopbarības augu sēklās.

"ThermoSeed" sēklu apstrādes priekšrocības ir:

- augsta patogēnu kontroles efektivitāte;
- pārbaudīta sēklu dīgtspēja;
- videi droša lauksaimniecība un pārtikas produktu ražošanas tehnoloģija, tai skaitā – atbilst bioloģiskās lauksaimniecības prasībām;
- laba darba vide, personālam strādājot ar sēklām, nav ķīmisko vielu iedarbības riska, nav nepieciešami individuālie aizsardzības līdzekļi.

Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs sadarbībā ar bioloģiski sertificētu zemnieku saimniecību "Kalna Smīdes 1" Cēsu novada Drabešu pagastā un konvencionālo zemnieku saimniecību "Lejas Ruķi" Valmieras novada Plāņu pagastā 2022. gadā uzsāka demonstrējumu, lai pārbaudītu ar "ThermoSeed" metodi apstrādātu graudaugu sēklu ietekmi uz sējumu ražību un izturību pret augu slimībām salīdzinājumā ar neapstrādātu sēklu ietekmi.

Graudu raža un kvalitāte auzu šķirnei 'EOS' bioloģiski sertificētā z/s "Kalna Smīdes 1", 2023

Variants	Raža, t/ha	Proteīns, %	Tauku saturs, %	Tilpums, kg/hL
Ar "ThermoSeed" metodi apstrādātas sēklas	1,87	10,70	4,5	38,80
Neapstrādātas sēklas	1,73	10,90	4,3	39,66

Vasaras kviešu un miežu graudu raža un kvalitāte z/s "Lejas Ruķi", 2023

Variants	Raža, t/ha	Zeleny indekss	Proteīns, %	Lipeklis, %	Ciete, %	Tilpums, kg/hL
Kontrole, vas. kvieši, bez apstrādes	3,64	68,54	16,10	34,20	63,30	76,48
Vas. kvieši, sēklas apstrādātas ar "ThermoSeed"	3,10	60,58	15,10	30,80	64,50	73,67
Vas. kvieši, sēklas kodinātas ar kodni	3,92	73,87	17,30	37,20	62,00	75,92
Kontrole, vas. mieži bez apstrādes	2,70	-	12,50	-	59,90	62,97
Vas. mieži, sēklas apstrādātas ar "ThermoSeed"	2,54	-	12,10	-	59,70	62,51
Vas. mieži, sēklas kodinātas ar kodni	2,04	-	13,00	-	59,50	62,20

Fusarium ģints piesārņojums graudos, %

Rādītājs	Vas. kvieši, neapstrādāti	Vas. kvieši, kodināti ar kodni	Vas. kvieši ar "ThermoSeed"	Vas. mieži, neapstrādāti	Vas. mieži, kodināti	Vas. mieži ar "ThermoSeed"	Biol. auzas, neapstrādātas	Biol. auzas ar "ThermoSeed"
<i>Fusarium</i> , %	16	16,5	11,75	26	29	19,75	25,75	27,5

2023. gadā demonstrējums turpināts. Z/s "Kalna Smīdes 1" demonstrējuma lauks ierīkots smilšmāla augsnē. Ar "ThermoSeed" metodi apstrādātas auzu šķirnes 'EOS' sēklas iesētas 2023. gada 26. aprīlī. Kontroles variantā tādā pašā platībā iesētas neapstrādātas auzu šķirnes 'EOS' sēklas. Katrā variantā jūnija sākumā iemērīts 0,5 ha novērojumu un demonstrējumu lauks, kurā uzskaitīta augu biežība, nezāles un augu slimības. Jāatzīmē, ka atbilstoši Vidzemes apstākļiem lauks nebija vienmērīgs, tajā bija ieplakas un pakalni, kas ietekmēja gan dīgšanu, gan nezālainību, gan arī slimību izplatību.

Zemnieku saimniecībā "Lejas Ruķi" 2023. gada 22. aprīlī iesēta vasaras kviešu šķirne 'Flippen' trīs variantos: 1) kontrole – neapstrādātas sēklas; 2) ar "ThermoSeed" metodi apstrādātas sēklas; 3) ar kodni Celest Trio 060 FS, deva 2 l/t, apstrādātas sēklas.

Saimniecībā iesēti arī vasaras miežu šķirne 'RGT Planet' trīs variantos:

1) kontrole – neapstrādātas sēklas; 2) ar "ThermoSeed" metodi apstrādātas sēklas; 3) ar kodni Celest Trio 060 FS, deva 2 l/t, apstrādātas sēklas. Sējuma pamatmēslojumā dots kompleksais mēslojums NPK 15:15:15, 250 kg/ha, papildmēslojumā 12. maijā dots karbamīds 200 kg/ha. 2023. gada 1. jūnijā sējumi migloti pret nezālēm ar herbicīdu maisījumu Mezzo WG 20 g/ha, MCPA Super 0,7 l/ha, pievienojot virsmas aktīvo vielu un mēslojumu Kristalonu 3 kg/ha. Vasarāju stiebrošanas sākumā sējumi migloti ar fungicīdu slimību ierobežošanai.

Vidzemes pusē 2023. gada pavasaris bija ļoti sauss. Maija un jūnija sākumā nedēļas laikā naktīs bija ļoti zemas temperatūras (pat līdz -8 grādiem), kas kavēja normālu vasarāju labību attīstību.

Z/s "Kalna Smīdes 1" sējumi sadīga ļoti nevienmērīgi, uz 19.05. sadīguši bija mazāk kā 50% sējumu, slimību pazīmes uz augiem netika novērotas nevienā variantā. 26.05.23. vidēji

► 6. lpp.

◀ 5. lpp.

kontroles variantos bez sēklas apstrādes bija 340 augi uz m^2 , ar "ThermoSeed" metodi apstrādātajām sēklām sētajos laukos 396 augi uz m^2 .

Veģetācijas perioda laikā abās demonstrējuma saimniecībās dažādās augu attīstības fāzēs sējumos tika novērtēta slimību un nezāļu izplatība.

Z/s "Lejas Ruķi" vidējais augu skaits uz $1 m^2$ 26.05.23. bija vasaras kviešiem kodinātajā variantā 395 augi, kontroles variantā 385 augi, ar "ThermoSeed" metodi apstrādātajām sēklu variantam 420 augi. Vasaras miežu sējumu biežība bija ar "ThermoSeed" metodi apstrādātajās sēklās 380 augi/ m^2 , kontroles variantā 430 augi/ m^2 , kodinātajā variantā 415 augi/ m^2 . Miežu sējumos varēja atrast miežu lapu tiklplankumainību.

Z/s "Kalna Smīdes 1", turpinot lauku apsekošanu 8. jūnijā, sējumi sadīguši joprojām nevienmērīgi, cerošana mazliet labāka (koeficients 1,1) variantā ar "ThermoSeed" apstrādātajām sēklām. Cerošanas koeficients variantā ar neapstrādātām sēklām bija 1,05. Tā kā vēl joprojām uz demonstrējuma lauka nokrišņi nebija bijuši, tad sadīgšana joprojām novērojama ļoti nevienmērīgi. Lai ierobežotu nezāles, sējumi tika divas reizes ecēti. 22. jūnijā uz auzām nekādas slimību pazīmes netika novērotas.

Pēc divām nedēļām, 11. jūlijā, apsekojot demonstrējuma laukus, kad bija nolijis lietus, joprojām parādījās sadīgšanas auzas, uz jau piengatavības fāzē esošajām auzām parādījās rūsas pazīmes. Savukārt 7. augustā, apsekojot auzu sējumus, tika novēroti 20% auzu lapu bojājumi ar auzu vainagrūsas slimību pazīmēm abos variantos. Variantā, kur sētas neapstrādātas sēklas, tika atrastas inficētas auzu lapas ar auzu brūnplankumainības un auzu lapu pelēkplankumainības infekcijas pazīmēm 5% apjomā.

Z/s "Lejas Ruķi" 8. jūnijā tika veikta cerošanas intensitātes novērtēšana. Vasaras kviešiem cerošanas koeficients bija 1,0. Tikai vienā no divdesmit paraugiem tika konstatēts kaut kāds mazattīstīties stiebrs. Vasaras miežiem cerošanas koeficients bija 1,0, no 20 paraugiem diviem tika konstatēts otrs stiebrs, bez attīstītas vārpas. To visu ietekmēja ieilgušais sausums. 22. jūnijā tika veikta slimību uzskaitē. Vasaras kviešiem tika konstatēta nelielā apjomā uz lapām pelēkplankumainība nekodinātajā un ar

Foto: Janis Sietpions

Demonstrējums z/s "Lejas Ruķi"

"ThermoSeed" metodi neapstrādātajā variantā. Vasaras miežiem neapstrādātajā variantā tika novērota miežu putošā melnplauka 5% apmērā, ar "ThermoSeed" metodi apstrādātajā variantā tika uzskaitīti 1% inficēto augu. Savukārt ar kodni apstrādātajā variantā miežu putošo melnplauku nekonstatēja.

Z/s "Kalna Smīdes 1" maijā-jūnijā sākumā sējumā nedaudz izplatījās viengadīgās nezāles, bet vēlāk jūlijā strauji izplatījās usnes, vārpata, mīkstpienes un citas daudzgadīgās nezāles. Pirms ražas novākšanas nezāļu izplatība bija ļoti liela (20–30 nezāles uz m^2).

Z/s "Kalna Smīdes 1" raža tika vākta septembra vidū.

Jāturpina demonstrējums un būtu lietderīgi iekārtot izmēģinājumus zinātniskajās iestādēs

Auzu šķirnes "EOS" graudos atšķirības kvalitātes rādītājos ir nebūtiskas, tas varētu būt arī ļoti novēlotās novākšanas dēļ.

Zemnieku saimniecībā "Lejas Ruķi" vasaras kviešus un vasaras miežus novāca 2023. gada 13. augustā. Tā kā šī gada ražu ļoti ietekmēja laika apstākļi, tad izdarīt secinājumus par ražas lielumu nav korekti.

Diemžēl jāsecina, ka ar "ThermoSeed" metodi apstrādāto sēklu ietekme uz proteīna un lipekļa saturu samazina šo rādītāju, arī graudu tīlpummasa ir mazāka variantā ar "ThermoSeed" apstrādātām sēklām. Vasaras miežiem rādītāji ir līdzīgi un būtiski neatšķiras.

Šogad LAAPC laboratorijā graudu paraugos četros atkārtojumos tika no-

teikts arī patogēnu daudzums, lai varētu saprast graudu inficētību, it īpaši, ja tiek gatavots sēklas materiāls.

Vasaras kviešiem vismazāk inficētu graudu bija variantā ar "ThermoSeed" apstrādātām sēklām – 11,75%, kodinātā variantā – 16,5% un neapstrādāto sēklu variantā – 16%.

Arī vasaras miežiem ar "ThermoSeed" apstrādātajā variantā inficēšanās ar *Fusarium* bija viszemākā – 19,75%, kodinātajā variantā – 29%, variantā bez sēklas apstrādes – 26%. Konvencionālajā saimniecībā ļoti labi novērojamas "ThermoSeed" metodes priekšrocības infekcijas izplatības ierobežošanā, tā ir par 5–10% zemāka kā kodinātajā vai sēklu neapstrādātajā variantā.

Auzas z/s "Kalna Smīdes 1" bija inficētas 25–27% apmērā, kas ir daudz, ja gribam iegūt sēklas materiālu.

Atziņas

- Bioloģiskajās saimniecībās "ThermoSeed" metode sēklas materiāla sagatavošanai ir ļoti progresīva, tā var veicināt iespēju iegūt lielāku ražu, līdz ar to iegūt lielākus ieņēmumus. Konvencionālajā saimniekošanā vēl būtu jāturpina izmēģinājumi un novērojumi, jo svarīgi ievērot videi draudzīgu saimniekošanu, kā arī cilvēku drošību, strādājot ar ķīmiskām kodnēm sēklas materiāla sagatavošanas laikā. Turklāt gan Skandināvijas, gan citu pasaules valstu prakse pierāda "ThermoSeed" sēklu apstrādes priekšrocības un plašo pielietojumu.

- Jāvērtē iespējas šādas dārgas iekārtas iegādāties lielajiem graudu kooperatīviem, jāvērtē iespējas iepirkt jau apstrādātas sēklas no ārzemēm, izvērtējot cenu un to izdevīgumu. Jāturpina demonstrējums un būtu lietderīgi iekārtot izmēģinājumus zinātniskajās iestādēs.

Demonstrējums "Ar inovatīvu metodi "ThermoSeed" apstrādātu sēklu izmantošanas novērtējums un demonstrējums" (17. lote), ierīkots LAP 2014.-2020. apakšpasākumā "Atbalsts demonstrējumu pasākumiem un informācijas pasākumiem", LAD līguma Nr. 10.2.1-20/22/P12. Atbalsta Zemkopības ministrija un Lauku atbalsta dienests.

Valters DAMBE,
LLKC Cēsu biroja
augkopības konsultants
e-pasts:
valters.dambe@llkc.lv
tālrs. 29100430

AUGKOPIĒBA

BIOLOĢISKĀS DAUDZVEIDĪBAS ATJAUNOŠANA ZĀLĀJOS

Dabisks zālājs veidojas daudzu gadu desmitu garumā. Atsevišķās publikācijās minēts, ka pat simtgadēs, piekopjot tradicionālu, ekstensīvu saimniekošanas veidu. Diemžēl Latvijā dabiskie zālāji strauji izzūd. Bioloģiski vērtīgo zālāju pastāvēšana iespējama vienīgi ar cilvēka mērķtiecīgu un saprātīgu rīcību, kas balstīta zināšanās.

Lai demonstrētu un izvērtētu bioloģiskās daudzveidības atjaunošanas metodes ilggadīgajos zālajos, veiktu mērķtiecīgu botāniskā sastāva uzlabošanu un dažādu metožu ekonomisko novērtējumu, 2022. gada martā Tukuma novada Slampes pagasta Mācību un demonstrējumu centrā "Lielozoli" LLKC sadarbībā ar Latvijas Zemnieku federāciju, Daugavpils Universitāti un demonstrējuma zinātnisko vadītāju, Latvijas Dabas fonda zālāju biotopu eksperti Rūtu Sniedzi-Kretalovu uzsāka demonstrējumu "Bioloģiskās daudzveidības atjaunošanas metodes ilggadīgajos zālajos".

Gadā pirms demonstrējuma ierīkošanas veikts zālāju botāniskā sastāva un bioloģiskās daudzveidības novērtējums, un konstatēts, ka lauks piemērots dažādu bioloģiskās daudzveidības veicinošu metožu efektivitātes izmēģināšanai. Veiktas augsnes analīzes un ierīkots demonstrējuma lauks 1,2 ha platībā, kas sadalīts 4 laucīņos, kur katrā no tiem pielietota atšķirīga bioloģiskās daudzveidības atjaunošanas metode. Pirmais (kontroles) lauks, kurā konstatēts labākais botāniskais sastāvs, atstāts dabiskai sugu ienākšanai. Otrajā laukā veikta bioloģiski vērtīga zālāja sugu piesēja ilggadīgajā zālājā, kur 1/3 daļā lauka iesēts bioloģiski vērtīgu zālāju sēklu maisījums. Trešajā laukā veikta bioloģiski vērtīga zālāja zaļmasas izklāšana ilggadīgajā zālājā, savukārt ceturtajā laukā, tā centrā, veikta augsnes ecēšana 6 x 40 m platā joslā un iesēti zvaguļi. 2022. gada sezonā nebija pieejama piemērota zālāju velēna un IV laukā bioloģiski vērtīgā zālāja velēnas pārstādīšanas metode netika īstenota. Visos 4 demonstrējuma laukos veica zālāju kopšanu atbilstoši zālāju apsaimniekošanas plānam.

Foto: Sarmā Rožberga

Velēnas pārnese LLKC mācību saimniecībā "Lielozoli"

2023. gada sezonā turpināts darbs pie lauku ierīkošanas un atrasta piemērota vieta Tukuma novada Slampes pagasta "Dinkās", no kurienes veikt velēnas pārnese. Saskaņojot ar saimniecības īpašnieku un Dabas aizsardzības pārvaldi, veikta zālāja velēnas pārnese.

Velēnas donorvietā nokartēts īpaši aizsargājams zālāju biotops 6270* – sugām bagātas ganības un ganītas pļavas. Tajā raksturīgo veģetāciju veido sīpoliņu akmeņlauzīte, gaiļbiksīte, baltā madara, birztalu veronika, pūkainā

► 8. lpp.

◀ 7. lpp.

plāvaudzīte, čemuru mauraga, plāvas dzelzene, daudziedu zemzālīte, savvaļas burkāns, parastā pīpene, kā arī citi augi. Savukārt demonstrējuma laukā esošais sugu sastāvs liecina par to, ka lauku varētu veidot par ES nozīmes biotopu 6270* – sugām bagātas ganības un ganības plāvas ar 6410 – mitri zālāji ar periodiski izžūstošas augsnes pazīmēm.

2023. gada septembra sākumā veikta zālāju biotopu velēnas pārnesē 30 m² platībā. Velēnas ieguve veikta “šaha galdam” līdzīgā veidā, lai nodrošinātu sekmīgāku donorvietas zālāja atjaunošanu. Sadarbībā ar Latvijas Dabas fondu 13.09.2023. organizēta lauka diena “Bioloģiskās daudzveidības atjaunošanas metodes ilggadīgajos zālajos”. Tajā demonstrēta bioloģiski vērtīga zālāja velēnas pārstādīšana ilggadīgajā zālājā, kas ir viens no veiktajiem projekta uzdevumiem.

Zālāja velēnas pārneses vietas novērtēšana veikta 16.10.2023., konstatēts, ka zālājs pamazām izaugs “Lielozolos” un atjaunojas “Dinkās”.

2023. gadā, veicot zālāju botāniskā sastāva un bioloģiskās daudzveidības novērtējumu demonstrējumā, secināts:

I – kontroles laukā vasaras beigās konstatēta intensīva augu ziedēšana atālā. Arvien vairāk redzami tipiskie plāvu augi. Konstatētas trīs bioloģiski vērtīgo zālāju (BVZ) indikatorsugas – ārstniecības ancītis, gaiļbiksīte un zilganais grīslis.

II laukā, kur saecētajās vietās sēts dabisko zālāju sēklu materiāls, atsevišķās vietās redzami laukumi, kuros vasaras sākumā vērojamas parastās pīpenes, savvaļas burkāna un parastās brūngalvītes jaunu augu attīstība. Ļoti ticams, ka šādi laukumi veidojušies tieši vietās, kur piesēts plāvas augu sēklu maisījums.

III laukā, kur veikta zāles siena ienese, manāmas krasākas izmaiņas veģetācijā, jo laukā itin bieži sastopams birztalu nārbulis. Šī suga ir viengadīga, tāpēc zied jau pirmajā attīstības gadā, un to ir viegli pamanīt. Birztalu nārbulis sastopams tikai šajā lauka daļā, kas liecina par to, ka suga laukā ieviesusies, pateicoties zāles siena pārnesei. Izceļama ir arī zvagliņu veiksmīga ienese zālājā. Līdzās iepriekš konstatētai tipiskai fona veģetācijai, konstatēta iepriekš nenovērota suga – tīruma āboliņš.

IV laukā saecētajās vietās, kur tika sēti zvagliņi, pavasarī bija vērojama laba zvagliņu attīstība. Tomēr 2023. maijā un jūnijā, piedzīvojot lielāko sausumu reģistrēto novērojumu vēsturē, zvagliņi iznīka. Vasaras beigās atrodami vien daži zvagliņu augi, kuriem jau izbirušas sēklas. Tāpēc kopumā nav iespējams pateikt – cik veiksmīga bijusi šī metode šajā sezonā. Iespējams, ka zvagliņu sēšana šajā laukā būs jāatkārto.

2023. gada vasaras sezona raksturojama ar līdz šim neregistrētu sausuma periodu un vēlām salnām. Ja salnas savvaļas augu attīstību, domājams, būtiski neietekmē, tad ilgstošs sausums gan vērtējams kā izteikti negatīvs faktors. Sākotnējais apsaimniekošanas plāns paredzēja zālāju agru nopļaušanu, lai ierobežotu ekspansīvās sugas – pieneni, kamolzāli un citas, tomēr ieilgušā sausuma dēļ agrā pļauja netika veikta. Demonstrējuma laukos zālāja pļauja (ar zāles savākšanu) bija veicama tikai tad, kad tika sagaidīti nozīmīgi nokrišņi – jūnija beigās.

Jūlija otrajā pusē un augustā piedzīvotās lietavas labi atspoguļojas veģetācijā, jo liela daļa augu, kas tradicionāli zied jūnijā, ap Jāņiem ziedēja vāji, taupot ūdeni. Savukārt pēc lietavām, vasaras otrajā pusē, bija vērojama strauja zāles augšana un intensīva ziedēšana. Augusta beigās demonstrējuma laukos ir izveidojies skaists atāls, kuru vēl nebija nepieciešams pļaut šī gada īpašo laika apstākļu dēļ.

Savukārt, veicot zālāju botāniskā sastāva un bioloģiskās daudzveidības novērtējumu septembrī, III laukā, kur veikta zāles siena ienese un iepriekš bija bieži sastopams birztalu nārbulis, tas bija pamanāms daudz retāk. Bet II laukā, kur saecētajās vietās tika sēts dabisko zālāju sēklu materiāls un atsevišķos laukumos bija vērojama jauno augu attīstība, daļa, ciešot no ilgstošā sausuma, iespējams, ir iznīkususi.

Veikts apkopojums par 2022. un 2023. gada zālāju ierīkošanas un apsaimniekošanas izmaksām uz 0,3 ha: I laukam – 105,75 eiro, II laukam – 139,91 eiro. Šeit gan jāpiebilst, ka otrajā laukā, kur tika veikta bioloģiski vērtīga zālāju sugu piesēja ilggadīgajā zālājā, sēklu materiālu Latvijā iegādāties nebija iespējams. Tikai pateicoties LDF projektam *Grass-LIFE*, tika iegūts sēklu materiāls un lauka 1/3 daļā iesēts bioloģiski vērtīgu zālāju sēklu maisījums,

tāpēc, izmaksas II laukā ir mazākas, nekā tās būtu gadījumā, ja sēklu materiāls būtu jāiepērk. Zālāju ierīkošanas un apsaimniekošanas izmaksas III laukam – 906,54 eiro, IV laukam – 851,64 eiro. 2023. gadā tika veikta bioloģiski vērtīga zālāja velēnas pārstādīšana ilggadīgajā zālājā vien 30 m² platībā, un izmaksas šo darbu veikšanā sastādīja 686,80 eiro.

Bioloģiski vērtīgā velēnas pārstādīšana ir pati sarežģītākā, darbietilpīgākā un dārgākā zālāju atjaunošanas metode. Tā principā nav uzskatāma par zālāju atjaunošanas metodi, jo dabiskos zālājus nedrīkst iznīcināt! Šādi iespējams pārnest vien nelielu platību – dažus kvadrātmetrus. Metode pieļaujama tikai tajos gadījumos, ja zālājs tiek iznīcināts (piemēram, īstenojot nozīmīgus infrastruktūras objektus) un velēnas pārnesē ir vienīgā alternatīva, lai zālājs varētu turpināt eksistenci.

Pēc šī gada ekstremālajiem laika apstākļiem, kopumā nav iespējams pateikt, cik veiksmīga bijusi dažādo bioloģiskās daudzveidības atjaunošanas metožu pielietošana. Par to vairāk varēsim spriest, veicot zālāja botāniskā sastāva un bioloģiskās daudzveidības novērtējumu turpmākajos gados.

Projekts turpināsies līdz 2025. gada septembrim, ik gadu veicot specifisku apsaimniekošanu – atjaunojošo pļauju, t. i., pļaušanu divas reizes sezonā, lai veicinātu barības vielu “iznešanu” no zālāja. Tā samazina ekspansīvo sugu īpatsvaru zālājā un veicina tipisko plāvas augu attīstību. Tāpat turpināsies veģetācijas attīstības novērtēšana.

Demonstrējums „Bioloģiskās daudzveidības atjaunošanas metožu demonstrējums ilggadīgajos zālajos” ierīkots LAP 2014.-2020. apakšpasākumā “Atbalsts demonstrējumu pasākumiem un informācijas pasākumiem”, LAD līguma Nr. 10 2.1-20/21/P11 (21. lote). Atbalsta Zemkopības ministrija un Lauku atbalsta dienests.

Sarma ROTBERGA,
LLKC Tukuma biroja
lauku attīstības
konsultante
e-pasts: sarma.rotberga@llkc.lv
tālrs. 63122040

Rūta SNIEDZE-KRETAŁOVA,
Latvijas Dabas fonda zālāju
biotopu eksperte
e-pasts:
ruta.sniedze@ldf.lv

UZŅĒMĒJDARBĪBA

ARĪ ZIEMĀ SMARŽO PĒC ĀBOLIEM

Dārzniekam trīs reizes gadā ir prieks – kad zied, kad ir āboli, un tad, kad ir nauda makā. Un ceturtā – kad raža jāvāc,” tā stāsta Vizmas un Gunta Puteņu ģimene Valmieras novada Kocēnu pagasta “Jaunbrēmēlēs” – saimniecībā, kurā arī ziemā smaržo pēc āboliem.

“Jaunbrēmēles” savu darbību sāka 2000. gadā, iestādot augļu dārzu. Pirmie stādījumi tapuši nejaušības dēļ. Kāds paziņa pasūtījis stādus, bet tad pārdomājis, un Puteņu ģimene pieņēmusi izaicinājumu – no senčiem mantotajā īpašumā ziedēs un augļus nesīs ābeles. Sākumā bieži tika braukts uz Dobeles Dārzkopības institūtu, lai mācītos un gūtu pieredzi. Patlaban septiņu hektāru platībā aug 30 šķirņu ābeles, bumieres un nedaudz ogulāju.

“Jaunbrēmēlēs” ir intensīva tipa augļu dārzs, tur aug ābelītes, kas potētas uz zema auguma potcelmiem. Tie augļu kokiem piešķir mazāku augumu un ātrāku ražošanas sākumu. Daļai šķirņu izmantots potcelms M26, kas pieskaitāms pie tā sauktajiem puspunduriem.

Mazajām ābelītēm raksturīga nelīdla, visai sekli izvietota sakņu sistēma, augsnē tā nav pietiekami noturīga, tāpēc katram kociņam ir savs balsts. Lai gan koka mietiņi, pie kuriem piesietas ābelītes, ir impregnēti, aptuveni pēc 12 gadiem tos nākas nomainīt. Atjaunojot dārzu, tiek izmantoti betona balsti, kuri kalpo ilgāk.

Saimniecībā ir pārlicība – ja ir daudzveidība, katrs vienmēr varēs izvēlēties sev gatavāko, gardāko ābolu. Lai nodrošinātu piedāvājumu, eksperimentē ar šķirnēm.

Paši pirmie ienākas vasaras šķirņu ‘Krapes Cukuriņš’ un ‘Konfetnoje’ āboli, septembrī – ‘Kovaļenkovskoje’. Šiem lielajiem, tumši sarkanajiem, saldajiem rudens āboliem jāļauj nogatavoties kokā, tad tie ir visgaršīgākie.

‘Auksis’ garšo visiem, kokiem ir laba ziemcietība un viegli veidojams vainags, augļiem vienmēr laba garša. Diemžēl tiem ir slikta noturība kokā, rudenos āboli strauji nogatavojas un birst. Audzējot lielos apjomos, grūti paspēt novākt laikā. Komerddārza

īpašniekam arvien jābūt uzmanīgam, lai noķertu īsto ražas vākšanas laiku.

Vēl saimniecībā audzē šķirnes ‘Lobo’, ‘Sinap Orlovskij’, ‘Antej’ un daudzas citas. Tirgum šķirņu daudzveidība ir laba, bet strādāšanai – grūti, jo katrai šķirnei savas vajadzības un prasības. Ideālu ābeļu šķirņu nemaz nav. Izrādās, katrai, pat visatzītākajai, var atrast kādu trūkumu, tāpēc arī saimniecībā eksperimentē un meklē, kas būtu vispiemērotākais.

Ja ir laba raža, “Jaunbrēmēlēs” novāc aptuveni 80 tonnu ābolu. Audzējot augļus pārdošanai, noteikti nepieciešama ražas normēšana. Ja to izdodas izdarīt agri, iegūst skaistus ābolus, mazāk nonāk pārstrādei. Veicot normēšanu, katrā ķekarā jāatstāj ne vairāk par vienu vai diviem augliņiem.

Komerddārzā maza auguma ābelītes stāda blīvāk (1200 uz hektāru), tām nepieciešams īpašs vainags. Ābeles veido eglītes (slaidās vārpstas) formā, kur augšējie zari ir īsāki par apakšējiem, tādējādi gaisma iekļūst viscaur vainagā, un augļus nes arī zemākie zari.

Saimniecībā ir reģistrēta Lauksaimniecības produktu integrētās audzēšanas reģistrā. Augu aizsardzības līdzekļi tiek izmantoti pēc nepieciešamības, to lietošana atkarīga no laika apstākļiem, slimību un kaitēkļu izplatības. Parasti “Jaunbrēmēlēs” augu aizsardzības pasākumus veic trīs reizes: pirmoreiz aprīlī, tad atkārtoti pret slimībām – pirms un pēc augļu koku ziedēšanas. Saimniecībā izmanto datorizēto ābeļu kraupja brīdinājuma sistēmu RIMpro.

Saimniecībā ir lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvās sabiedrības “Zelta ābele” dalībnieks. Kopumā šajā kooperatīvā apvienojušies septiņi lielaudzētāji, kuri piegādā ābolus arī lielveikaliem. Augļu ražotāju grupām iespējams saņemt ES atbalsta maksājumus glabātavu būvei un iekārtām – “Jaunbrēmēlēs” uzbūvētas noliktavas, kur iespējams uzglabāt ap 100 tonnu augļu. Vienā glabātavē tiek uzturēta temperatūra +1/+2 °C, otrā +4 līdz +6 °C. Tas nepieciešams, lai nodrošinātu katrai šķirnei optimālākos un labākos uzglabāšanas apstākļus. 2023. gadā iegādāta ābolu šķirošanas iekārta. Šķirošana aizņem lielu laiku. Agrāk trīs tonnas šķiroja trīs dienas,

tagad tas ir trīs stundu jautājums, un var pasūtījumus ātrāk izpildīt. Tas ļoti svarīgi arī, piegādājot ābolus pasūtījumiem, kad āboliem nepieciešams noteikts svars vai izmērs. Tādi no liela apjoma jāizlasa. Saimniecība ir iesaistījusi Eiropas Komisijas atbalstītajā programmā “Skolas auglis” un piegādā ābolus arī mācību iestādēm. “Jaunbrēmēļu” dārzos izaugušie āboli nonāk praktiski visās Valmieras novada mācību iestādēs. Tiek vests arī uz Limbažu pusi. Piegādes notiek katru nedēļu, jo mācību iestādēs reti ir tādās telpas, kur var kvalitatīvi uzglabāt ābolus. No oktobra līdz martam jāpiegādā aptuveni 20 tonnas. Puteņu ābolus var iegādāties arī uz vietas saimniecībā, ikviens var tikt pie gardiem āboliem līdz pat martam. Vislielākais pieprasījums pēc vietējiem āboliem parasti ir ziemā un pavasarī.

Saimniecībā ir realizējusi arī divus projektus ELFLA pasākumā “Investīcijas materiālos aktīvos”, iegādājoties tehniku ābeļdārza kopšanai un uzturēšanai – traktoru un mulčētāju. Tehnikas iegāde būtiski atvieglojusi roku darba izmantošanu saimniecībā, kur strādā ģimene.

“Jaunbrēmēlēs” audzētie āboli garšo pēc rudens, pēc bērnības, pēc ābolkūkas ziemas vakarā. Kamēr vien mājas ceļa galā uz Valmieras apvedceļa redzi zīmi “Āboli”, droši griez iekšā un atrodi savu ābolu garšu!

Inga OZOLIŅA,
LLKC Valmieras biroja
uzņēmējdarbības
konsultante, e-pasts:
inga.ozolina@llkc.lv
tālrunis: 26308536

DĀRZKOPĪBA

TRADICIONĀLĀ UN CITĀDĀ DĀRZKOPĪBA ČEHIJĀ

Sezon pirmoreiz bija iespēja klātienē skatīt Čehijas dārzkopību. Zemē dzīvo desmit miljonu cilvēku, savu valsti mīloši ļaudis, kuri ļoti novērtē vietējo produkciju, un par tās audzēšanu un realizāciju tiek ļoti domāts.

Citādā lavandu un lavandīnu audzēšana

Saimniecība *Levandulovna* atrodas netālu no Vācijas robežas, vēsturiskajā Silēzijas reģionā, kalnu apgabalā, darbojas kā sociālais uzņēmums. Tas nodrošina darbu gan sievietēm, kuras ir riska grupā, kam ir grūti atrast darbu, gan sievietēm no Ukrainas.

Abas kultūras tiek audzētas nelielā platībā, bet to kopšanā tiek iesaistīti mājdzīvnieki. Atceraties stāstu par Martina zemnieku saimniecību Zviedrijā, kurā izmantoja aitas augļu dārzā. Pavisam nesen uzzināju, ka ir aitu šķirne, kuru var izmantot egļu jaunaudzju kopšanā, jo egles netiek nograuztas. No šiem trīs piemēriem mēs redzam, ka, pielietojot prasmīgi aitu ganīšanu, mēs varam iegūt labus rezultātus ļoti dažādu kultūru audzēšanas tehnoloģijās.

Sešas aitas saimniecībā sekmīgi tiek galā ar apmēram 1000 m² abu kultūru platībām. Sakarība pietiekoši vienkārša, viena aita spēj tikt galā ar 170–200 m² lavandu platības. Tā, protams, ir jāiežogo ar elektrisko ganu, lai to varētu sadalīt pa ganīšanas porcijām. Jāseko līdzi, lai tad, kad zāle starp lavandām ir izēsta, elektrisko ganu pārliktu uz priekšu un zāle netiktu pārganīta. Jāatceras, ka aitas pieder pie tiem mājdzīvniekiem, kas viegli var zāli nograuzt zemāk, nekā vajadzīgs. Vēsturiskās ēkas tiek apsaimniekotas un izmantotas saimnieciskajā darbībā. No lavandām tiek ražotas dažādas lietas veselībai – tējas, ēteriskās eļļas, aromatizētas preces. Savukārt no lavandīnām tiek izgatavotas dažādas preces kosmētikai.

Interesanti, ka produktu sertificēšana ir ļoti līdzīga mūsējai, tikai varēja saklausīt daudz cilvēciskāku attieksmi un ieinteresētību no produktu sertificētājiem, lai produkti nonāktu līdz tirgum. Diemžēl mūsu valstī, pārbaudītājiem slēpjoties aiz prasību mūra, tas viss izskatās pavisam savādāk. Nu kāpēc pie mums tā nevarēt būt. Ir runa par pašu mazā biznesa un valsts attīstību kopumā.

Foto: Māris Narvils

Lavandas audzēšana, izmantojot aitas zāles noganīšanai

Foto: Māris Narvils

Pēc sīpolu novākšanas aug ziemas vīķu un ziemas rudzu maisījums. Ļoti labi tiek nomāktas nezāles

Vēl viens noteikti minams notikums no šī uzņēmuma dzīves. *Covid* ierobežojumu laikā saimniece diezgan nopietni sasirga, tad vietējie iedzīvotāji, tajā skaitā jaunās māmiņas, kuras aktīvi izmanto iespējas atpūsties šajā saimniecībā brīvdienās, nāca un brauca turp, lai strādātu un palīdzētu, lai saimniecība nenobankrotētu un turpinātu pastāvēt. Tas ir vienotības paraugs, kad viens nonāk nelaimē, visi kopā atrisina šo jautājumu. Es nesaku, ka Latvijā nekas tāds neeksistē, bet es vairāk domāju par to cilvēciību, kas tur valda, par sapratni no attiecīgo uzraugošo valsts iestāžu puses. Kas nevis kauj, bet to visu novēro ar sapratni. Rezultāts lielisks, visi apmierināti, uzņēmums izglābts un visi laimīgi. Varbūt tāpēc, ka tas bija viens no nabadzīgākajiem Čehijas reģioniem, bet varbūt tur bija par kriptiņu vairāk cilvēības un izpratnes nekā pie mums.

To, ka šajā reģionā nebūt neklājas vienkārši, apliecina stāsts par Polijas brūnoglēm, kuru milzīgās raktuves atrodas vien 13 km attālumā. Jautājums, kas tad tur tik briesmīgs var notikt, diemžēl notiek jau tagad. Raktuves ir tik lielas, ka ietekmē ūdens režīmu ļoti lielā teritorijā, diemžēl ievērojami pazeminot tā līmeni. Rezultātā cilvēkiem trūkst

ūdens un izskatās, ka nākotnē cilvēkiem šo bezgala skaisto teritoriju var nākties pamest. Tāda ir reālā saskare ar lielo industriju. Polija neņem vērā pat ES aizrādījumus, paziņojot, ka tās ir stratēģiskas raktuves visas valsts nozīmē un, protams, nekādas kompensācijas par to nemaksā. Nodomāju, cik labi, ka mūsu valstī ar tādām problēmām nav jāsaskaras. Tad Mažeiku naftas rūpnīcas gaisa piesārņošana no reizes uz reizi jau šķiet, ka tāds nieks vien ir. Ko no tā visa vajadzētu mums mācīties, to, ka ūdens ir ļoti vērtīgs resurss un tā pret to attiekties. Neskatoties uz to, ka mēs esam bagāti ar ūdens resursiem, tie nedrīkst nonākt privātās rokas, kas dod iespēju ietekmēt pašvaldības un reizē arī cilvēkus.

Dārzeņu audzēšana, izmantojot zirgus

Saimniecība *Rodinná Farma Lukava* atrodas tajā pašā Čehijas reģionā. Interesanti, ka saimnieki esošo saimniecību iegādājušies un pārcēlušies turp tikai pirms pāris gadiem. Iepriekšējais īpašnieks ir apmeties blakus saimniecībai, uzbūvējis sev "hobitu" mājiņu un tur dzīvo. Tādas mājas ir uzbūvētas vairākas arī pie mums, Vidzemē. Nu jau varbūt arī citviet Latvijā. Pirmo reizi dzīvē nācās redzēt saimniekus, kuri saimniekoja, izmantojot zirgu darbaspēku. Kāds varbūt teiks, ka tas jau ir regress, ka mums jau ir traktori, tagad roboti un droni, kādi vairs tur zirgi. Nevīlus atausa bērnības atmiņas, kad līdzēju tēvam zirgu vadāt pa vagu, kad kartupeļu stādījumu vajadzēja vagot, rudenī ar diviem zirgiem uz lauka tika izvesti kūtsmēsli. Zirgi ir īpaši mājdzīvnieki, gudri, ar mīlestību mācāmi un dresējami. Ar to arī sākās iepazīšanās ar saimniecību. Stallī zirgi kopskaitā pieci, regulāri darbā tiek izmantoti trīs no tiem. Zirgi aprūpēti uz to labāko, tīri, pabaroti, sasukāti, prieks skatīties, visas zirglietas rūpīgi saliktas gar sienu. Uzreiz redzama saimnieku attieksme pret dzīvniekiem. Dārzeņi tiek audzēti vairāk nekā 2 ha platībā, bija arī divas siltumnīcas, kurās tiek audzēti agrie dārzeņi un tomāti, paprika. Interesanti, ka viss aprīkojums – agregāti augsnēs apstrādei, rindstarpu rušināšanai, pļaušanai – ir nākuši no ASV. Izmantojot koppelstādījumu iespējas, ir notikusi kooperēšanās ar citām līdzīga tipa saimniecībām Eiropā. Izrādās, ka citās valstīs

► 11. lpp.

Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs,
Rīgas iela 34, Ozolnieki, Ozolnieku pag., Ozolnieku nov., LV-3018, tālr. 63050220,
admin@llkc.lv, laukutikls@llkc.lv

WWW.LLKC.LV
WWW.LAUKUTIKLS.LV

◀ 10. lpp.

arī tādās ir. Saimniekos saklausāma cilvēka rūpes par kuplo bērnu pulciņu un, galvenais, lepnums un gudrība, par to, ko viņi dara. Saimnieks ir sešus mēnešus mācījies ASV un Kanādā pie “amišiem”. Tā ir kustība, kuras viens no dzīvošanas aspektiem ir zirgu izmantošana lauksaimniecības darbos. Ļoti vitāla saimniecība, viens no visspilgtākajiem iespaidiem, kādi par dārzkopību radās Čehijā. Atgriežoties pie dārzkopības, svarīgākie aspekti: augsnes mehānisko apstrādi kompensē ar komposta gatavošanu un izmantošanu, kā arī bagātīgu zaļmēslojuma kultūru audzēšanu. Augsnes ielabošanai un atveseļošanai cītīgi tiek audzēti zaļmēslojums. Interesantākais piemērs bija sīpoli, kur jau sīpolu nobriešanas laikā, apmēram divas nedēļas pirms ražas novākšanas, tika iesēti zaļmēslojuma mai-

sījums – rudzi un ziemas vīķi. Rezultātā, kamēr mūsu apstākļos tādu sīpolu lauku bieži vien pārņemtu nezāles, tur telpu aizņēma zaļmēslojuma maisījums. Šāda prakse tiek pielietota dažādām kultūrām, kas vienlaikus risina divas būtiskas problēmas, ar ko saskaras mūsu dārzeņu audzētāji, t. i., augsnes auglības celšana un nezālainība dārzeņu laukos. Pie mums ir ierasta prakse pasējas zaļmēslojuma kultūras sēt zem graudaugiem, ja apstākļi ļauj pāris nedēļas pirms ražas novākšanas, bet dārzeņiem tas netiek praktizēts. Zaļmēslojuma augiem kalpojot arī kā mēslojumam, tiek sekmēta augsnes auglība, kas savukārt ļauj cerēt uz labākām dārzeņu ražām saimniecībās, kas dārzeņus audzē bioloģiskajā saimniekošanas sistēmā. Saimnieks parādīja novāktu sīpolu lauku, kur jau augs zaļmēslojums, un teica, ka nezāļu apkarošana neesot iz-

devusies laba. Pēc mūsu vērtējuma, šķita, ka lauks ir ļoti firs, tikai dažās vietās bija vērojams kāds nezāļu puduris.

Interesanta ir saimniecības pieredze produkcijas realizācijā. Visa dārzeņu produkcija tiek realizēta tiešajā pārdošanā. Tiek apkalpotas apmēram 80 ģimenes visā apkārtnē. Piegādes notiek pēc noteikta grafika. Ir iespējas izvēlēties piegādātās produkcijas apjomu. Ģimene praktiski, izņemot sezonas palīgus, tiek galā pati. Ir izstrādāti noteikti piegādes maršruti. Pie esošā modeļa vēl vairāk ģimenes apkalpot bez lielākiem papildus spēkiem ir praktiski neiespējami, tādēļ vairāk tiek strādāts pie kvalitātes uzlabošanas sadarbībai ar klientiem. Klientu apkalpošanas ērtībām ir ieviesta abonēšana, kas nozīmē, ka klients veic daļēju priekšapmaksu par sagaidāmo pakalpojumu pirms sezonas. Tas dod lielas priekšrocības pašiem saimniekiem. Viņiem nav nepieciešams izmantot banku pakalpojumus apgrozāmo līdzekļu iegūšanai. Tam, lai iepirktu sēklu, sīko inventāru, mēslojumu utt. Otru pusi no abonēšanas maksas klienti maksā apmēram sezonas vidū jūnijā, kas ļauj gan nodrošināt sekmīgu dārzeņu audzēšanu otrajā apritē, gan sekmīgi organizēt pamata ražas novākšanu. **LL**

Saimniecībā Rodinná Farma Lukava joprojām tiek izmantoti zirgi

Māris NARVILS,
LLKC vecākais
speciālists dārzkopībā
e-pasts:
maris.narvils@llkc.lv
tālrs. 29609943

BIOLOĢISKĀ LAUKSAIMNIECĪBA

PARAKSTĪTS BIOLOĢISKĀS LAUKSAIMNIECĪBAS ATTĪSTĪBAS RĪCĪBAS PLĀNS

Zemkopības ministrs Armands Krauze, Latvijas Bioloģiskās lauksaimniecības asociācijas vadītājs Gustavs Norkārklis un Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centra valdes priekšsēdētājs Mārtiņš Cimermanis 20. decembrī parakstīja Bioloģiskās lauksaimniecības attīstības rīcības plānu 2023.–2030. gadam.

Rīcības plāna pasākumi sniegs ieguldījumu klimata pārmaiņu radīto izaicinājumu risināšanā, veicinās bioloģiskās lauksaimniecības platību palielināšanos un sekmēs bioloģiskās produkcijas ražošanu un patēriņu, nodrošinot iedzīvotājus ar kvalitatīvu pārtiku, kā arī panāks labāku patērētāju informētību, palielinot uzticību bioloģiskajai lauksaimniecībai,

kā arī veicinās Zaļā kursa mērķu īstenošanu Latvijā.

Zemkopības ministrs Armands Krauze: “Gan kā zemkopības ministrs, gan kā bioloģiskais lauksaimnieks esmu gandarīts, ka Latvijā ir savs rīcības plāns bioloģiskās lauksaimniecības attīstībai. Tā izstrāde ir veiksmīgas sadarbības rezultāts valsts institūciju un sociālo partneru starpā, lai nodrošinātu vienotu mērķu sasniegšanu sabiedrības labā. Plāns paredz palielināt bioloģiskās lauksaimniecības produktu ražošanas un patēriņa apjomu, izveidot efektīvu zināšanu radīšanas un pārneses sistēmu, lai virzītos uz mērķi Latvijai ieņemt līdera vietu bioloģiskās lauksaimniecības jomā Baltijas valstīs, palielināt bioloģisko produktu atpazīstamību un uzticamī-

bu, kā arī palielināt bioloģisko platību vismaz līdz 25% no lauksaimniecībā izmantojamās zemes.”

Bioloģiskā lauksaimniecība, kas ir stingri kontrolēta pārtikas ražošanas un zemes apsaimniekošanas sistēma, sniedz ieguldījumu ne tikai sabiedrības un apkārtnes vides veselībā, bet, radot ievērojami mazāk siltumnīcefekta gāzu emisiju, palīdz risināt arī klimata izaičinājumus. Tāpat šo ražošanas sistēmu raksturo dzīvnieku labturības augsti standarti un saudzīgāka ietekme uz dabas daudzveidību, augsnes veselību un ūdeņu kvalitāti.

Rīcības plāna darbību un īstenošanas sekmju uzraudzību nodrošinās ZM sadarbībā ar LBLA un LLKC. **LL**

ZM informācija

MEŽSAIMNIECĪBA

Tā tikai sākumā šķiet, ka ziemā mežā valda klusums. Tie ir maldi, jo arī ziemā mežs dzīvo savu dzīvi. Koki un augi turpina savu dzīvības ceļu, zem sniega segas krājot spēkus jaunam pavasarim, kad atkal varēs augt un plaukt, briedināt sēklas un augļus, dot prieku cilvēkam un citai dzīvībai. Bet pirms tam ir jāparūpējas par savu mežu.

Ziemā ir jāsistematizē iepriekšējās sezonas darba rezultāti un jāveido plāns nākamajai sezonai.

Ziemas periodā mežos jāpievērš diviem svarīgiem uzdevumiem – mežizstrādei un jaunaudžu kopšanai.

Jaunaudžu kopšana

Jaunaudžu kopšana ir neaizstājams solis meža vērtības uzlabošanai nākotnē. Viens no uzdevumiem ir veidot nākotnes koku audzes un izņemt nevēlamās, bojātos un konkurējošos kokus, kas apdraud jaunaudžu attīstību. Šis darbs ir būtisks mežsaimniecības ilgtspējai un bioloģiskajai daudzveidībai. Labākais brīdis kopt skuju koku jaunaudzēs, kas garākas par četriem metriem, ir gada pirmais un ceturtais ceturksnis ar nosacījumu, ka darba kvalitatīvu izpildi netraucē bieža sniega sega.

Tikpat svarīgi ir sekot līdzi laikapstākļiem, ieteicams lieku reizi aizstāgāt līdz saviem īpašumiem un apskatīt jaunos kociņus. Ja kokus pārklājusi bieža sniega sega, kas jaunajiem kociņiem reizēm var būt par smagu, tos nepieciešams atbrīvot, pretējā gadījumā būs lieli zaudējumi, koki cietīs snieglauzēs, neizturot sniega svaru. Nereti laikapstākļu ietekmē neiztur arī lielāki koki – noliecas vai pat nolūst. Meža īpašniekam ir jāzina esošā situācija mežā, lai laikus varētu domāt, kā rīkoties tālāk.

Mežizstrāde

Ziema ir īstais laiks koku ciršanai galvenajā, kopšanas un sanitārajā cirtē, it īpaši tādās vietās, kur ir slapjāks un tādējādi apgrūtināta mežizstrāde un piekļuve. Sasaluma laikā mežizstrādi

ZIEMAS DARBI MEŽĀ

Bebu darbības rezultātā pārpludināts īpašums

var paveikt vieglāk. Laikus jā sagatavo izvešanas ceļi un krautuve. Kamēr ceļi nav atkususi, jāpaspēj izvest nocirstā koksne. Jāsatīra cirsma, zari un cirsma atliekas; ja to ir daudz, jāsakrauj šķeldas ieguvei.

- Apskatiet arī iepriekšējo gadu stādījumus. Pievērsiet uzmanību, vai tie nav iznīkuši, vai sniegs un ledus nav nodarījis kaitējumu jaunaudzēm. Ja stādi iznīkuši, būs jāveic platības papildināšana. Šīs vietas jāidentificē dabā, un var jau sākt plānot darbus.

- Ziemā ir jāapseko ar repelentiem rudenī apstrādātās stādījumu platības un nepieciešamības gadījumā repelents jāatjauno. Īpašu vērību tam jāpievērš ziemas beigās, kad pārnadži visbiežāk apgrauž jaunaudzes.

- Ja pavasarī plānots stādīt mežu, par stādiem jā sāk domāt jau ziemā, jā sazinās ar kokaudzētavu un jāvienojas par stādu pieejamību, saņemšanas laiku un vietu.

Vasarā un rudenī mežā bieži plū sās liels vējš. Savukārt ziemā kokus, iespējams, posta snieglauze. Mežs no tā cieš – tiek izgāzti koki ar visām saknēm, nolauztas koku galotnes.

- Apsaimniekojamā mežā ir jāizņem cietušie koki, lai mežs saglabātu savu vērtību, tajā skaitā arī pasargātu to no slimībām un kaitēkļiem. Bioto-

pos un aizsargājamās teritorijās mežizstrāde nenotiek, kritušie koki ir dzīvotne dažādām kukaiņu sugām.

Meža darbi pēc mēness kalendāra

Labvēlīgākais laiks koku zāģēšanai ir ziema, kad sulu cirkulācija ir viszemākā, arī koksnes saglabāšanās apstākļi ir labāki. Prakse liecina, ka mežu labāk gāzt dilstošā mēnesī, vislabāk – pāris dienu pirms jauna mēness, kad mēness enerģija ir visvājākā un sulošanās praktiski ir apstājusies.

Latviešu ticējumi par lietaskoku ciršanai piemērotāko mēness fāzi ir visai atšķirīgi. Augošā mēnesī lielākoties iesaka cirst skuju kokus, bet dilstošā – lapu kokus. Lai neaustu atvases, krūmi jāizcērt vecā mēnesī.

Nobeigumā gribu pateikt paldies visiem meža īpašniekiem par mežu apsaimniekošanu, sevišķi tiem, kuri saimnieko ilgtermiņā, domājot par kvalitatīvu nākotnes meža izaudzēšanu, lielu vērību veltot tieši mežu kopšanas jautājumiem.

BRISELES GAITEŅOS

MAINĪS VILKU AIZSARDZĪBAS STATUSU

Eiropas Komisija 20. decembrī iesniedza priekšlikumu Padomes lēmumam, lai pieļautu vilka aizsardzības statusu no “stingri aizsargāta” uz “aizsargātu”.

Vilku aizsardzības statuss ir noteikts Starptautiskajā Bernes konvencijā par Eiropas savvaļas dzīvnieku un dabisko dzīvotņu aizsardzību, kuras līgumslēdzējas puses ir ES un tās dalībvalstis. Stingri aizsargāta dzīvnieka statuss vilkiem tika noteikts 1979. gadā, pamatojoties uz pieejamajiem zinātniskajiem datiem laikā, kad notika sarunas par konvenciju. Pamatojoties uz padziļinātu analīzi par vilku populāciju, EK ierosina padarīt vilku par vienkārši “aizsargātu”.

Vilka aizsardzības statusa maiņa saskaņā ar Bernes konvenciju, vienojoties ar ES dalībvalstīm un citām Bernes konvencijas pusēm, ir priekšnoteikums līdzīgām izmaiņām tā statusā ES līmenī. Priekšlikums lielā mērā atbilst

nostājai, ko Eiropas Parlaments pauda savā 2022. gada 24. novembra rezolūcijā.

Komisija turpina mudināt valsts un vietējās iestādes ar ES atbalstu veikt vajadzīgās darbības pašreizējā regulējumā, pieļaujot elastību vilku populācijas pārvaldībā, ja tas ir nepieciešams.

EK prezidente Urzula fon der Leiena sacīja: “Vilku atgriešanās ir labas ziņas Eiropas bioloģiskajai daudzveidībai. Taču vilku baru koncentrācija dažos Eiropas reģionos ir kļuvusi par reālu apdraudējumu, īpaši mājlopiem. Lai aktīvāk pārvaldītu kritisko vilku koncentrāciju, vietējās varas iestādes ir lūgušas lielāku elastību. Eiropai tas būtu jāatvieglo, un Komisijas uzsāktais process ir svarīgs solis. Esmu dziļi pārliecināta, ka mēs varam un atradīsim mērķtiecīgus risinājumus, lai aizsargātu gan bioloģisko daudzveidību, gan mūsu lauku iztikas līdzekļus”.

EK publicētā padziļinātā analīze liecina, ka pēdējo divu desmitgažu

laikā vilku populācijas ir ievērojami palielinājušās un tās aizņem arvien lielākas teritorijas. Kopumā 23 ES dalībvalstīs ir vairāk nekā 20 000 vilku, kuru populācija un izplatības areāls palielinās. Tas noticis, pateicoties aizsardzības pasākumiem, labvēlīgai sabiedrības attieksmei un biotopu uzlabojumiem. Vienlaikus vilku atgriešanās ES reģionos, kur tie ilgstoši nebija bijuši, un to pieaugošā populācija jaunās teritorijās ir izraisījusi problēmas un konfliktus, piemēram, uzbrukumus mājlopiem un konfliktus ar lauksaimniekiem un medniekiem. EK atbalsta valsts un vietējās iestādes, lai novērstu vai būtiski samazinātu riskus, ko rada savvaļas plēsoņas.

Par EK priekšlikumu ir jālemj dalībvalstīm. Kad priekšlikums tiks pieņemts, ES to iesniegs Bernes konvencijas Pastāvīgajai komitejai. Atkarībā no šo lēmumu rezultātiem Padomē un Bernes konvencijas Pastāvīgajā komitejā EK pēc tam varētu ierosināt pieļaut got vilka aizsardzības statusu ES.

STINGRĀKAS PRASĪBAS LIELAJĀM KAUTUVĒM

Jaunas vides normas, kas pieņemtas saskaņā ar ES rūpnīcisko emisiju direktīvu, samazinās kautuvju ietekmi uz vidi.

EK lēmumā “LPTP secinājumi kautuvju, dzīvnieku izcelsmes blakusproduktu un/vai ēdamo blakusproduktu nozarēm” ir paredzēti pasākumi, lai samazinātu emisijas gaisā un ūdenī aptuveni 3000 kautuvēs un iekārtās, kurās pārstrādā dzīvnieku izcelsmes materiālus un pārvērš tos citos produktos, piemēram, lopbarības produk-

tos, taukos, zivju eļļā vai želatīnā.

Lēmums attiecas uz vairāk nekā divdesmit gaisu un ūdeni piesārņojošām vielām, kā arī pirmo reizi šajā nozarē iekļaus obligātus smaku emisiju ierobežojumus. Tāpat prasīts samazināt kopējos gaistošos organiskos savienojumus (TVOC), amonjaku un putekļus (emisijai gaisā), kā arī organiskās vielas un barības vielas (emisijai ūdenī).

Jaunie standarti arī veicinās pasākumus aprites ekonomikas jomā, tostarp energoefektivitātes, ūdens patēriņa un resursu efektivitātes jomā. Tie veicinās

mazāk kaitīgu vielu izmantošanu tīrīšanā un dezinfekcijā un videi nekaitīgāku aukstumaģentu izmantošanu, lai cīnītos pret globālo sasilšanu un ozona noārdīšanos. Esošajām rūpnīcām būs četri gadi, lai izpildītu jaunus standartus, taču tie būs nekavējoties piemērojami visām jaunajām ražotnēm.

Jaunās normas attiecas uz lopkautuvēm ar liemeņu ražošanas jaudu, kas lielāka par 50 tonnām dienā, kā arī dzīvnieku liķu vai dzīvnieku atkritumu iznīcināšanu vai pārstrādi ar apstrādes jaudu, kas pārsniedz 10 tonnas dienā.

JAUNI VĪNA MARKĒŠANAS NOTEIKUMI

Decembrī ES stājās spēkā jauni noteikumi par vīna un aromatizēto vīna produktu sastāvdaļu un uzturvērtības marķēšanu. Uz etiķetēm sniegtā papildu informācija ļaus patērētājiem izdarīt apzinātāku izvēli.

Jaunie noteikumi attieksies uz visiem vīniem un vīna produktiem, kas iegūti no 2024. gada ražas, savukārt visi vīni, kas ražoti līdz 2023. gada 8. decembrim, joprojām tiks atbrīvoti no jaunajiem no-

teikumiem, līdz būs beigušies krājumi.

Uzņēmēji varēs izvēlēties norādīt sastāvdaļu sarakstu un paziņojumu par uzturvērtību vai nu vīna fiziskajā marķējumā, vai izmantojot īpašu elektronisku līdzekli, piemēram, QR kodu.

Jaunajās vīnu etiķetēs patērētāji varēs atrast šādu informāciju: vīnogu produkta kategorijas apzīmējums; termins “aizsargāts cilmes vietas nosaukums” (ACVN) vai “aizsargāta ģeogrāfiskās izcelsmes norāde” (AGIN) un tā no-

saukums vīniem, kas reģistrēti kā ģeogrāfiskās izcelsmes produkti; faktiskā spirta tilpumkoncentrācija; izcelsmes, ražotāja vai pārdevēja nosaukums; neto saturs; cukura saturs dzirkstošo vīnu kategorijās; paziņojums par uzturvērtību; sastāvdaļu saraksts; vielas, kas izraisa alerģiju vai nepanesamību; minimālais derīguma termiņš.

Pēc AG-Press materiāliem informāciju sagatavoja **Iveta Tomšone**, LLKC Apgāda vadītāja

SVARĪGĀKIE DATUMI, KURUS LAUKU UZNĒMĒJS NEDRĪKST AIZMIRST 2024. GADA FEBRUĀRĪ

Termins, kura laikā var iesniegt pieteikumu, iesniegumu vai atskaiti, iesniegumu un atskaitu apkopšanas datums vai iesniegšanas beigu datums.

Terminiņš		Janvāris												Februāris												Marts											
		1	6	15	16	17	18	21	22	23	24	25	31	1	5	14	15	16	17	19	20	22	23	24	25	29	1	2	15	16	18	20	21	25	31		
Lauku attīstības programmas pasākumi	Atbalsts krusā un vētrā cietušajām ēkām																																				
	Atbalsts ieguldījumiem ar lauksaimniecību nesaištītu darbību radīšanā un attīstīšanā (veterināro pakalpojumu sniedzējiem lauksaimniecības dzīvniekiem)																																				
Informācijas sniegšana	Informācijas iesniegšana VAAD LIZ pārvaldības sistēmā (pretendējot uz kādu no ekosēmas atbalstu)																																				
	PVN mēneša (ceturkšņa) deklarācija un maksāšanas termiņš																																				
	Nodokļa samaksas termiņš																																				
	Gada deklarācija (ja saskaņā ar PVN likuma prasībām gada deklarācija ir jāiesniedz)																																				
	Termiņš, līdz kuram jāniformē VID, ja 2024. gadā vēlas izmantot 137. panta īpašo kārtību (kases principu)																																				
	Termiņš, līdz kuram jāniformē VID, ja taksācijas periods 2023. gadā mainās no mēneša uz ceturksni																																				
Mikrouzņēmumu nodoklis	Mikrouzņēmumu nodokļa deklarācija																																				
	Nodokļa samaksas termiņš																																				
Valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas	Atskaites iesniegšanas termiņš un nodokļa maksāšanas termiņš - PAŠNODARBINĀTAJĒM																																				
	Nodokļa samaksas termiņš - PAŠNODARBINĀTAJĒM																																				
	Termiņš 2024. gada ienākuma prognozēšanai PAŠNODARBINĀTAJĒM																																				
	Darba devēja ikmēneša ziņojums																																				
Dabas resursu nodoklis	Nodokļa samaksas termiņš - darba devējiem																																				
	Dabas resursu nodokļa pārskats																																				
Darījumu kvītis	Nodokļa samaksas termiņš																																				
	Atskaitē par darījumu kvīšu izlietojumu																																				
Skaidras naudas deklarēšana	Deklarācija par mēneša laikā skaidrā naudā veiktajiem darījumiem																																				
	Deklarācija par skaidrā naudā veiktajiem darījumiem ar fiziskajām personām 2023. gadā																																				
Iedzīvotāju ienākuma nodoklis	Paziņojums par fiziskajām personām izmaksātajām summām 2023. gadā																																				
	Paziņojums par fiziskajām personām izmaksātajām summām iepriekšējā mēnesī																																				
	Nodokļa samaksas termiņš																																				
	Deklarācija par ienākumu no kapitāla (par ceturksni) - ja ienākums no kapitāla pieauguma iepriekšējā ceturksnī pārsniedzis 1000 eiro																																				
Uzņēmumu ienākuma nodoklis	Deklarācija par ienākumu no kapitāla (par gadu) - ja ienākums no kapitāla pieauguma ceturksnī NAV pārsniedzis 1000 eiro																																				
	Uzņēmumu ienākuma nodokļa deklarācija																																				
Gada pārskats	Nodokļa samaksas termiņš																																				
	Gada pārskats par 2023. gadu (ja pārskata gads sakrīt ar kalendāro gadu; mikro un mazām sabiedrībām)																																				

Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs,
Rīgas iela 34, Ozolnieki, Ozolnieku pag., Ozolnieku nov., LV-3018, tālr. 63050220,
admin@llkc.lv, laukutikls@llkc.lv

WWW.LLKCLV
WWW.LAUKUTIKLS.LV

LAUKU ATTĪSTĪBA

DVĪŅUBRĀĻI ATTĪSTA BIŠU UN ĶIPLOKU SAIMNIECĪBAS UN TŪRISMU PIEROBEŽĀ

Juris un Jānis Supes ir dvīņubrāļi, kuri saimnieko savā dzimtajā pusē – Šķilbēnu pagasta Upītes ciemā Balvu novadā. Viņi ir aktīvi novada iemītnieki, kuri kopā sadarbojas lauksaimniecības produkcijas ražošanā, kā arī tūrismā, rīkojot lauka dienas pilsētnieku uzņemšanai savās saimniecībās.

Upīte ir neliels ciems Balvu novadā netālu no Eiropas Savienības robežas, kur Latvijas zemi kopj un sargā vairāki aktīvi lauksaimnieki. Starp viņiem ir arī Juris un Jānis Supes – dvīņubrāļi, kuri savu sirdslietu ir atraduši lauksaimniecībā.

Juris papildus pamatdarbam nodarbojas ar ziemas ķiploku audzēšanu gandrīz viena hektāra platībā, bet Jānis ir biškopis, kuram ir ap 100 stropu, kas ir arī viņa pamatnodarbošanās.

Arods ģimenē pārmantots

Arods ģimenē mantots jau paaudžu paaudzēs – gan ar ķiploku audzēšanu (bet ne tik lielās platībās), gan ar biškopību ir nodarbojušies arī Jura un Jāņa vecāki un vecvecāki.

Foto: no "Stabļavas ķiploka" arhīva

Dvīņubrāļi Juris un Jānis Supes kopā ar ģimeni

Brāļi palīdz viens otram kopt un attīstīt abu saimniecības, izpalīdzot gan ar tehniku, gan darbaspēku un padomu, kad tas ir nepieciešams. Ikdienā brāļi

dzīvo viens no otra puskilometra attālumā, dienā tiekas vairākas reizes, lai pārrunātu, kādus darbus katrs plāno.

► 16. lpp.

Ēka "Kupols", kurā tiek uzņemti saimniecību ciemiņi dažādu pasākumu laikā

Medus produkcija

◀ 15. lpp.

Jura ģimene tradicionāli organizē **ķiploku novākšanas talku**, kur Jānis ir galvenais palīgs – pirms ķiploku izraušanas no zemes viņš brauc ar traktoru, kuram piekabināts ķiploku novākšanas nazis, kas paceļ ķiplokus, lai tos būtu vieglāk izvilk.

Tradicionāli tiek organizētas arī **ķirbju novākšanas talkas** (Jura ģimene 0,3 hektāra platībā audzē arī ķirbjus), kurās visa ģimene – gan mazi, gan lieli, ir iesaistīti. Savukārt Juris ar savu piekabīti vienmēr nāk brālim Jānim palīgā bišu stropu pārvešanā uz citām ganībām, kā arī ar savu minitraktoru palīdz tādos darbos, kas ar lielāku tehniku nav paveicami.

Izveidota Senlietu kolekcija

Upītes ciema Stabļovā, kur Juris šobrīd arī atjauno vectēva 1921. gadā celto māju, brāļi klētī ir izvietojusi arī **Senlietu kolekciju**. Tajā interesentiem ir iespēja apskatīties šajā sētā un tuvākajā apkārtnē atrastās, savāktās senlietas, monētas, braucamrīkus.

Ciemiņi ir aicināti apmeklēt arī **Bišu namiņu**, kas atrodas turpat netālu. Egļu meža ielokā var izbaudīt bišu zūmēšanu, medus un vaska smaržu, kā arī klausīties Jāņa stāstos par bitēm.

Jura saimniecībā apmeklētājus priecē arī uzbūvētā ēka **“Kupols”**, kurā tiek izvietota saražotā produkcija, un tūristu apmeklējuma laikā šajā ēkā tiek pastāstīts par dārzeņu audzēšanu, to pārstrādi un notiek gatavās pārtikas produkcijas degustācija.

Tiek ražoti tādi produkti kā ķiploku čipsi, ķiploku pulveris, ķiploku

Mazie “Stabļovas ķiploka” saimnieki ar novākto ražu

ziedkātu pesto. Apmeklējuma laikā ir iespējams produkciju arī iegādāties. Dvīņubrāļi aktīvi piedalās dažādos tirdziņos, kurus organizē Balvu novads, kā arī citi tuvākie novadi – Gulbenes, Alūksnes, Madonas, Rēzeknes, Krāslavas un Daugavpils.

Ziemassvētkos saimniecība piedāvā dāvanu komplektus ar ķiploku pārslām un pulveri, maltiem ķiploku ziedkātiem un bišu vaska svečīti. Pikants un eleganti noformēts ir “Stabļovas ķiploka” rosinājums dāvanām dažādiem gadījumiem – ķiploku pušķi gaviļniekiem.

jas malām. Ģimene ir entuziasma un radošu ideju pilna, kā ar savu produkciju piesaistīt arvien jaunus interesentus un bagātināt Balvu novada lauku tūrisma piedāvājumu.

Saimniecības turpina attīstīties, arī pateicoties atbalstam, ko saņem viens no otra un līdzilvēkiem – dvīņubrāļu ģimenes dzīvo draudzīgi gan ikdienā, gan svētku reizēs, un ir pārliecināti, ka laukos dzīvība būs, jo aug viņu kuplās ģimenes, kas dod cerību, ka viņu darbam būs turpinājums.

Aktīvi piedalās dažādos pasākumos

Jura saimniecība “Stabļovas ķiploks” ir labi zināma sociālo tīklu lietotājiem – aktīvā ģimene bieži publicē platformā “Facebook” jaunāko informāciju par pieejamajiem produktiem, kā arī lauku tūrisma pasākumiem, kas tiek organizēti “Stabļovas ķiploks” saimniecībā, piemēram, “Mājas kafejnīcu dienas”.

“Mājas kafejnīcu dienās” 2023. gadā saimniecība papildus produktiem bija nodrošinājusi interesantu kultūras programmu, kas sevī ietvēra Bišu namiņa apmeklējumu, senlietu kolekcijas apskati, produkcijas tirdzniecību, loteriju, ceļu jostu aušanu un Kārļa Kazāka koncertu, gūstot lielu atsaucību apmeklētāju vidū. Pasākums bija plaši apmeklēts ar viesiem no dažādām Latvi-

Ivars LOGINS,
LLKC Balvu biroja
vadītājs, ekonomikas
konsultants
tāl. 64507250
e-pasts: ivars.logins@llkc.lv

Lauku Lapa

Izdots SIA “Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs” Apgāda
Adrese: Rīgas iela 34, Ozolnieki,
Ozolnieku pagasts, Ozolnieku novads,
LV-3018
Tālrunis: 63050220
Apgāda vadītāja Iveta Tomsone
“Lauku Lapas” redaktore Dace Millere
Reģistrācijas Nr. 000740319
Iespiests SIA “UnitedPress Tipogrāfija”
“Lauku Lapa” var abonēt
Latvijas Pastā,
abonēšanas indekss 1163
Citējot un/vai pārpublicējot izdevuma “Lauku Lapa” rakstus, atsauce obligāta. Pārpublicēšanai jāsaņem Apgāda rakstiska atļauja.